

Curiositats, extravagancies, particularitats i errors en els bitllets locals catalans de la guerra 1936/1939

ANTONI TURRÓ

Un estudi i examen atentiu i minucios d'una bona col·lecció dels bitllets municipals catalans que s'emeteren l'any 1937 per a facilitar els canvis amb motiu de la total desaparició del monetari divisionari en argent i de la xavalla en coure promoguda per la inestabilitat de la situació econòmica deguda a la guerra en curs, permet de descobrir una sèrie d'anomalies xocants i curioses que són un dels al·licients d'aquesta col·lecció i que proven, d'una part la poca atenció que es dispensà a la impressió d'algunes d'aquestes emissions de paper moneda i d'altra part la pressa en què s'hagueren d'efectuar aquestes emissions a fi d'evitar el total colapse de la nostra economia.

Són algunes d'aquestes irregularitats o anomalies les que volem mencionar en aquest escrit per si algun col·leccionista les ha deixades passar sense adonar-se'n i diem algunes car esmentar-ne la totalitat ens portaria a ocupar un espai del que no disposem. Senyalarem doncs solament les més «vistoses» que descriurem per ordre alfabètic dels municipis, eliminant així, per endavant, tot ordre de preferència o d'importància.

Creiem que el caire humorístic de les anomalies que esmentarem en aquest treball no està en contradicció amb el rigor i serietat i inclús amb l'aridesa en què es solen tractar els estudis numismàtics i pensem que cal, de tant en tant, que la investigació es decanti vers el costat divertit i anecdotari d'un fet concret, amb el convenciment de què el somriure que esperem fer sorgir en els nostres lectors no està de cap manera renyit amb l'habitual seriositat dels investigadors ni amb la dels altres treballs publicats en aquest volum.

AGRAMUNT (URGELL)

En aquesta ciutat fixaren el venciment dels seus bitllets de 20 cèntims emesos el mes de setembre del 1937, al dia 31 de setembre del 1938, dia que no existeix al calendari.

El tiratge decidit per a aquesta emissió era de 15.000 bitllets o sigui 3.000

pesetes i quan s'adonaren de l'error ja s'havien tirat 4.000 bitllets amb la falsa data, que s'esmenà tot seguit amb la data exacta del 30 de setembre del 1938 per la continuació del tiratge, però els 4.000 primers bitllets també foren posats en circulació.

ARTESA DE SEGRE (NOGUERA)

Degut a una errada de l'impressor, un cert nombre de bitllets d'1 pta. de l'emissió del 12 de juliol del 1937 foren impresos amb el nom de TORRES DE SEGRE (municipi de la comarca del Segrià) al revers. Així és que aquests bitllets pertanyien a l'un o l'altre poble i inclús a l'una o l'altre comarca se-

(Anvers)

(Revers)

gons si eren presentats a l'anvers o al revers. No obstant aquests bitllets circularen normalment i solament a Artesa que és on realment pertanyia l'emissió.

BAGES D'EN SELVES (BAGES)

El nou nom de Sant Mateu de Bages és l'únic de tot Catalunya en el que s'adoptà el nom d'un prohom com a topònim d'una localitat.

Fou en la sessió municipal del dia 14 de novembre del 1936 que l'Alcalde Ramon Carol exposà als seus companys de Consistori que fóra convenient canviar el nom del terme municipal i que volent atendre el nou ordre revolu-

cionari, l'Ajuntament tingués a bé substituir el nom de Sant Mateu de Bages pel de Bages d'En Selves, amb la doble finalitat de què aquest nom respondria, en la seva primera meitat a la realitat del país per ésser de la comarca del Bages i en la segona meitat homenatgeria el fill del poble ciutadà Joan SELVES de tan grat record, proposta que l'Ajuntament aprovà per unanimitat i que fou acceptada i confirmada oficialment per Decret del Departament de Seguretat Interior del Govern de Catalunya del dia 2 de gener del 1937 i publicat al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya del 7 de gener del 1937.

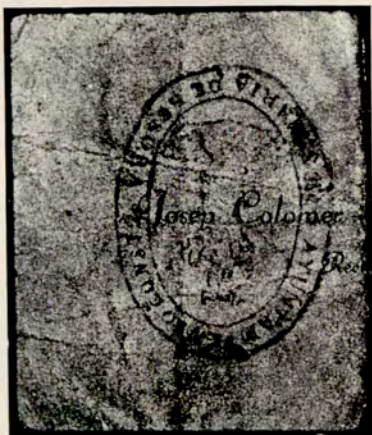
Veiem ara, amb aquestes breus notes biogràfiques qui era aquest personatge.

JOAN SELVES i CARNER, advocat i polític, nasqué a Sant Mateu de Bages el 1900. Desplegà una forta activitat política clandestina durant la dictadura de Primo de Rivera. En proclamar-se la República l'any 1931 fou Alcalde de Manresa del 16 d'abril fins al 3 d'agost del 1931. Fou elegit diputat a les Corts Espanyoles i al Parlament de Catalunya. Assumí la Conselleria de Governació de la Generalitat el 26 de febrer del 1933 que deixà el 10 d'octubre del 1933 per a ocupar el càrrec de Governador General de Catalunya i Comissari General d'Ordre Públic. El 5 de gener del 1934 reprengué la Conselleria de Governació de la Generalitat fins a la seva mort en juny del 1934.

BESORA (RIPOLLÈS)

En aquesta població, a fi d'estalviar-se les despeses de l'emissió de paper moneda fraccionari local, aquest es féu a mà, en fabricació casolana, i com a paper s'utilitzaren les targetes de visita del rector del poble mossèn Josep Colomer i Serra, tallades pel mig, estampant en una cara el segell de l'Ajuntament i en l'altra cara el valor de canvi d'1 pta. per mitjà d'un timbre tampó.

Recalquem la paradoxa de què el nou ordre revolucionari naixent, després d'haver tret el nom de Santa Maria del topònim del poble, posés en circulació uns signes monetaris que portaven imprès el nom i el títol del rector del poble al qual havien destituït.

(Anversos)

(Revers comú a les dues meitats)

Hem però de sortir al pas del rumor que diu que aquest rector fou assassinat pel Comitè Antifeixista que es formà als primers dies de l'alçament militar, car és fals. Aquest sacerdot s'hagué d'amagar, naturalment, i trobà aixopluc en una masia dels voltants però tot el poble ho sabia i ningú l'inquietà. Morí de vell molts anys després d'acabada la guerra.

CADAQUÉS (ALT EMPORDÀ)

Per acord municipal pres en la sessió del dia 10 de maig del 1937 es creà una emissió de paper moneda de curs local per un import total de 15.000 pes-

(Anvers)

(Revers)

setes, distribuïdes en 10.000 bitllets d'1 pta. i 10.000 bitllets de 50 cèntims. Aquesta emissió estava destinada a substituir els bitllets de les dues primeres emissions que es trobaven ja en molt mal estat i que foren retirats. Foren impresos per la casa Viader de Guíxols sobre paper de barba de la firma Romani.

Fins aquí res d'anormal però on comença l'anormalitat és que en un cert nombre de bitllets de 50 cèntims s'hi imprimí, a l'anvers, el valor d'1 pta. és a dir que si es presentaven per una cara valien el doble que per l'altra. Aclarim, però, que es procurà recollir i retirar de la circulació tots els bitllets que es pogueren localitzar amb aquesta anomalia.

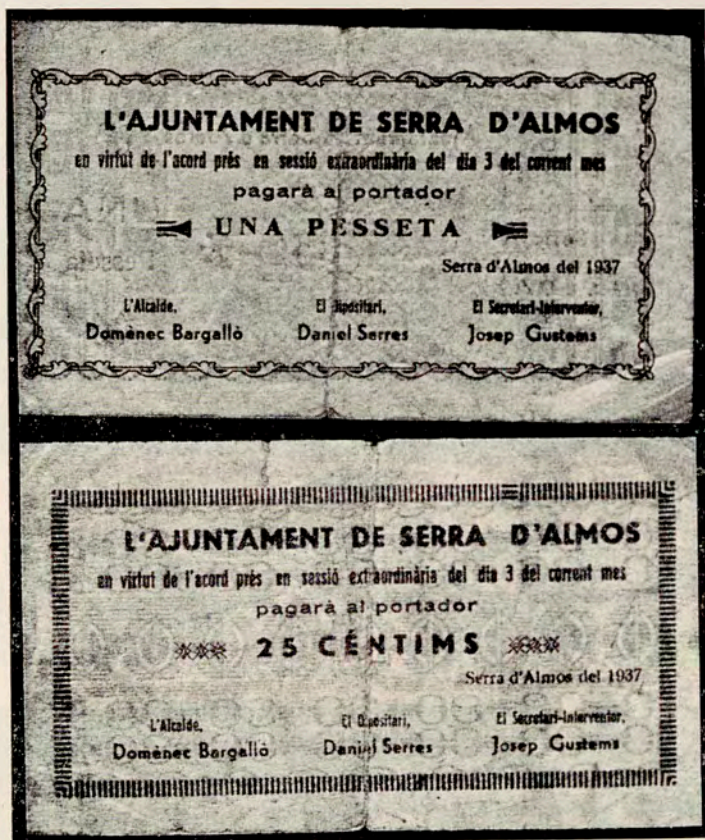
EL MASNOU (MARESME)

Mencionem que el bitllets emesos per aquest Ajuntament el mes de febrer del 1937 amb els valors d'1 pta., 50 cts. i 25 cts. eren denominats humorísticament per la població «Juanitus» pel fet que el nom de Joan figura tres vegades en les signatures impreses de les dues autoritats locals que avalaven aquests bitllets que són: l'Alcalde Joan Juan i el Dipositari Joan Alonso.

SERRA D'ALMOS (RIBERA D'EBRE)

Aquest Municipi posà en circulació el 3 d'agost del 1937 una emissió de paper moneda local per un import total de 1.500 ptes. que corresponen a 500 bitllets d'1 pta.; 1.000 bitllets de 50 cèntims i 2.000 bitllets de 25 cèntims, però el curiós d'aquests papers és que a la data d'emissió d'una certa quantitat de bitllets de cada un dels tres valors s'hi oblidà de mencionar el més d'emissió,

figurant així: «Serra d'Almos, del 1937» que queda híbrid i sense sentit, en lloc de «Serra d'Almos, Agost del 1937» com figura en la resta del tiratge.

SANAÜJA (SEGARRA)

Si hem de creure la data d'emissió inscrita en la primera edició de paper moneda d'aquest municipi, que és el 20 de gener del 1936 resultaria que aquests bitllets, que són del valor d'1 pta., foren emesos 6 mesos abans de l'esclatament de la rebel·lió militar i de la guerra que se'n seguí i quan encara no es podia ni somniar en les dificultats monetàries que el conflicte ocasionaria.

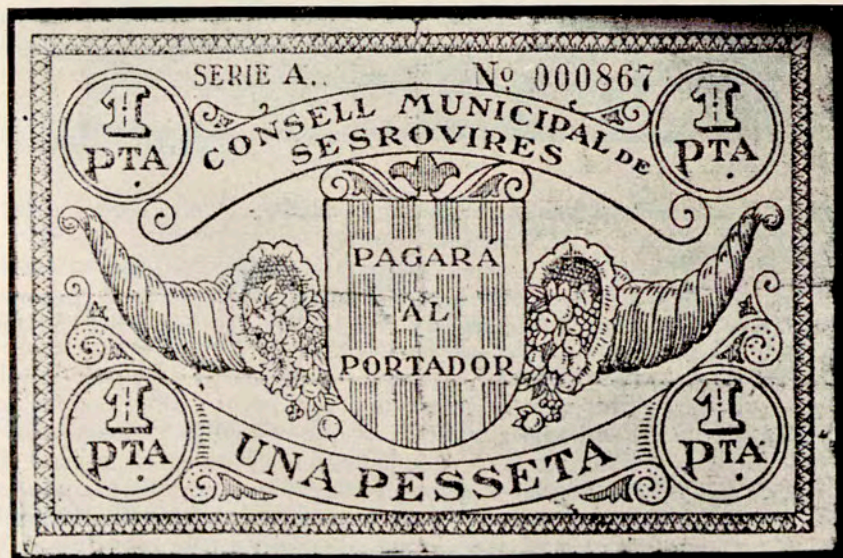
Naturalment es tracta d'un error d'impressió i la data correcta és el 20 de gener del 1937. En adonar-se de l'error, els bitllets foren rectificats a mà escrit amb tinta un número 7 damunt del 6 imprès, però el fet és que un bon nombre d'aquests bitllets circularen sense la deguda rectificació.

Una altra anomalia d'aquesta emissió és l'error en la grafia del nom del poble.

SESROVIRES (BAIX LLOBREGAT)

Per acord pres en la sessió municipal del dia 22 d'abril del 1937 aquesta població creà una emissió de paper moneda amb 1.000 bitllets d'1 pta., 1.000 bitllets de 50 cts. i 2.000 bitllets de 25 cts. que representen un import total de 2.000 ptes. Impressos per Arts Gràfiques Bonell de Martorell aquests bitllets

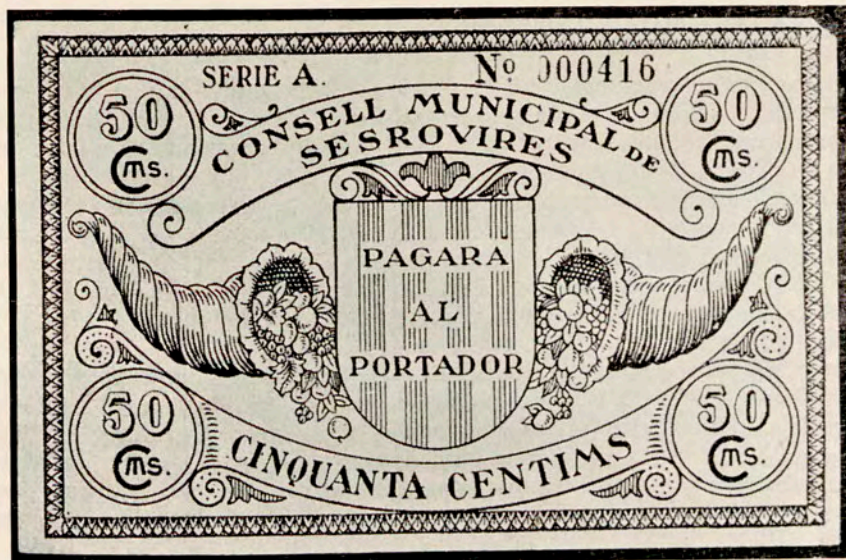
(Anvers)

(Revers)

presenten la curiosa anomalia de què tots els revers dels tres valors foren impresos, uniformement, amb el clixé del revers del valor de 25 cts.

Així és que, a part el valor de 25 cts. que resultà, evidentment, correcte, els bitllets d'1 pta. i 50 cts. tenien el seu valor normal a l'anvers però si es presentaven pel revers sols valien 25 cts. En adonar-se d'aquest error es cor-

(Anvers)

(Revers)

regí l'equivocació sobremarcant amb un timbre tampó, al damunt del valor erroni del revers, el valor correcte, però molts bitllets circularen sense aquesta rectificació.

VILANOVA DE L'AGUDA (NOGUERA)

Un cas ben excepcional i curiós és el que presenta el paper moneda d'aquest municipi ja que aprofita pel seu ús una emissió de bitllets que estava destinada a un altre municipi, el de PONTS que aquest encarregà a la impremta Arts Gràfiques Ilerda de Lleida i que, ignorem per quin motiu, refusà.

Suposem que la impremta els vengué després, a preu de rebaixa, a l'Ajuntament de Vilanova de l'Aguda que els aprofità barrant a mà, amb tinta, el nom de PONTS i escrivint en el marge dels bitllets, a mà i també amb tinta, el nom de Vilanova, legalitzant-los a més amb el seu segell tampó de l'Alcaldia. Aquests bitllets porten data del març del 1937 i són dels valors d'1 pta. i 50 cèntims.

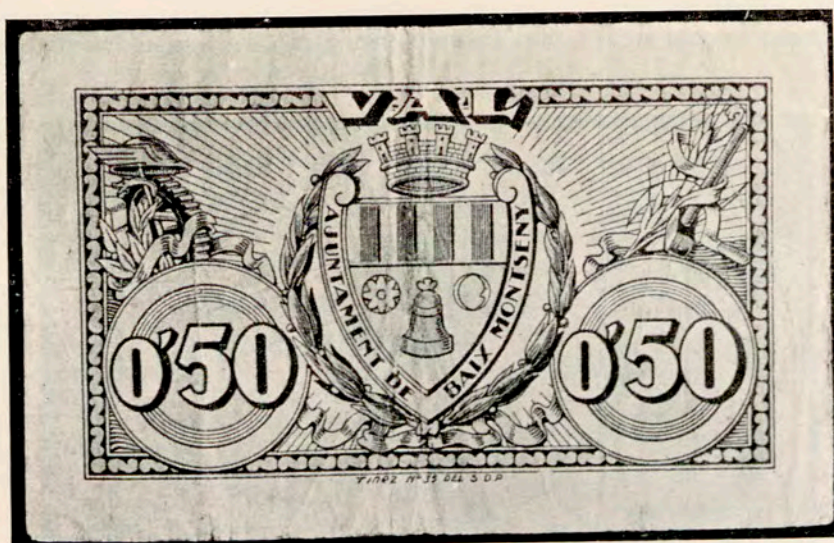
Senyalem també que en moltes emissions locals es cometé l'error d'escrivir els valors de 25 i 50 cèntims en la forma de 0,25 cèntims i 0,50 cèntims (enlloc de 0,25 ptes. i 0,50 ptes.) fet que els convertia en realitat en bitllets d'un quart de cèntim i de mig cèntim, encara que, evidentment, tothom els utilitzà i acceptà com a 25 i 50 cts. Aquest fou el cas al Baix Montseny (Vallès Oriental), a Esparreguera (Baix Llobregat), a la Pobla de Montornès (Tarragonès) i a Vallalta del Maresme (Maresme) entre alguns altres.

Cal també citar com a cas curiós l'ús d'una unitat monetària no oficial com és «el ral» i que municipis com Cambrils de Mar (Baix Camp), Esparre-

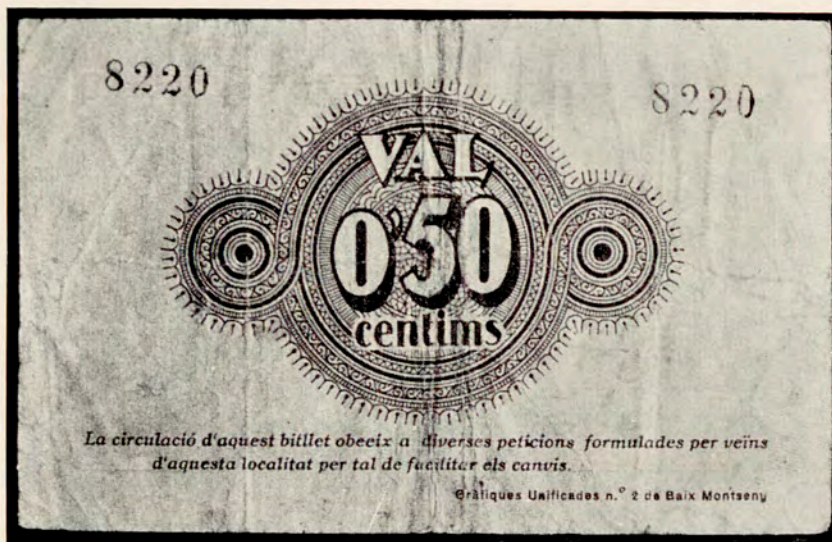

guera (Baix Llobregat) i Llaberia (Ribera d'Ebre) utilitzaren com a mida de valor en les seves emissions monetàries locals.

I per acabar volem senyalar un cas que no té res d'humorístic sinó més aviat vergonyós per la nostra nació i és que, després de 6 anys d'autogovern i d'oficialitat de l'idioma català, encara es trobà uns quants Consells Muni-

(Anvers)

(Revers)

pals amb tan poca consciència de la nostra comunitat i de la nostra cultura com per editar llur paper moneda local en llengua castellana com són els municipis d'Arnes (Terra Alta), Bot (Terra Alta), La Granja d'Escarp (Segrià), la Pobla de Cérvoles (Garrigues), Serós (Segrià) i Vilosell (Garrigues).

D'altres municipis com Aitona (Segrià), Albesa (Noguera), Bossost (Vall d'Aran) i Roquetes (Baix Ebre) editaren llurs primeres emissions de bitllets en castellà però rectificaren honorablement després, redactant en català llurs següents emissions.

Esmentem com a cas a part i com el més greu i negatiu, el cas de Castell-

bell i el Vilar (Bages) que havent emès en català les seves dues primeres emissions de bitllets locals emeté l'onze de desembre del 1937 la darrera de les seves emissions, amb bitllets de 5 i 10 cèntims, escrits en castellà.

Barcelona, agost del 1979.